ПЕТЕМ ТЕНЧЕРИ ПРОЛЕТАРИСЕМ, ПЕРЛЕШЕР!

КОММУНИЗМ ЯЛАВЁ

Совет Союзĕнчи Коммунистсен партийĕн Чăваш обласĕнăн Шупашкар хула комитетĕн тата Чăваш АССР Верховнăй Советĕнăн Президиумĕн хăй ирĕклĕ пĕлĕвĕ

1953 сул
Сентябрь
6
ВЫРСАРНИКУН
№ 175 (9084)

36-мĕш сул тухать
Хакĕ 20 пус.

Паянхи номертен:

Пётём тёнчери çирёп миршён! Мускаври, Днепропетровски, Астраханьти предприятисенчи рабочисем-ăсчăхсем пулăшăвне (1 стр.).
Республикăри хуласăмпе район центрёсенче (1 стр.).
Мао Цзэ-дун произведенийёсен виççёмёш томĕ (1 стр.).
ТАСС пĕлтерни (2 стр.).
ПАРТИ ПУРНАÇЕ: И. Соловьев, А. Тукмаков, Н. Николаев.— Райкомсен пленумёсенче (2 стр.).
РАЙОНТИ ХАÇАТСЕНЕ ПАХСА ТУХНИ. Культура пăтăнăне лайăхрах çутатмалла (2 стр.).
Н. Пушкин.— Бригадир (2 стр.).
Л. Н. ТОЛСТОЙ ÇУРАЛНАРАНПА 125 СУЛ ТУЛТАРАС УМЕН. М. Келуевский.— Ясная Поляна (3 стр.).
А. Александров.— Тёнчери лару-тăру (4 стр.).
Демократиллĕ Германи Республикăн президенчĕ Вильгельм Пик Хĕвеланăç Германири халăха радио тăрăх чĕнсе калани, (4 стр.).
Хăрушсăрлăх Советĕнче. Колониесем тытакан державăсем Мароккăри çĕсем çинчен тăракан ыйтăна Хăрушсăрлăх Советĕн çук йĕркине кĕртессине хирĕç сасăлана (4 стр.).

Продукцин хăйне ларакан хакне тăтăшах йăнетмелле

Коммунистсен партийĕне Совет правительстви перекетăх режиме çирĕп тытса пырассишĕн кĕрешес ĕçе пысăк вырăна хурăççĕ. Перекетăх режимĕ социализма хуçалăха тытса пымалли мăлĕет пулăса тăрать.

Халĕ, çирĕп çĕршывра халăх хуçалăхĕ çĕнĕрен хăваттăн çĕкленсе пиçĕ вăхăтра, перекетăх режимĕ тата та пысăкрах вырăнта тăрать. Производство ресурсĕсемпе мĕн чухлĕ тулăнмех те вырăнăрах усă курăнăр, хамăр хуçалăха эпир мĕн чухлĕ перекетăрех те тирпейлĕрех тытса пырăпăр, халăх хуçалăхне атаканторас ĕçре çавăн чухлĕ пысăкрах çĕнтĕçсем тăвăпăр; халăх пурнăçĕн материальăй тата культурăлла шайне хăпартас ĕç те çавăн чухлĕ пиçĕçăрах пулĕ.

Коммунистсен партийĕн XIX-мĕш съезчĕ халăх хуçалăхĕнчи шалти резервсене палăртма, вĕсемпе тулăнăп çуй курма, перекетăх режимне çирĕп тытма, продукции хăйне ларакан хакне тăтăшах йăнетесе пыма хушса хăварчĕ. ÇССР Верховнăй Советĕн пилĕкмĕш сессийĕнче РСФСР Верховнăй Советĕн виççёмёш сессийĕ 1953 çулхи государство бюджетне çирĕлтерчĕ. Çирĕп бюджетăн тĕп задачи вăл социализма хуçалăха аталанторма промышленность тата ялхуçалăхне хăвăртрах аталанторма тăвас, ĕçсăмшăн залăн пурăнмалли çуртсем ытларах харăçăç, совет сăмахĕнсене мелницина пулăшăвĕ парассине лайăхатас, шкуласенне ача учрежденийĕсен шутне ĕçтерес ĕçсем çăмăрах палăрса тăраççĕ. Çав вăхăтрах партийпе правительство халăхран илекен налогсене чылай чăкарма йышăнчĕç.

Халăх хуçалăхне аталантармалли пысăк программăна пурнăçлама çирĕп çулсăнтешĕрĕн пысăк пайне государство тата кооперацин предприятисенче организацийĕсен парса тăраççĕ. ÇСР Союзĕн государство бюджетне кăтартăн ăçта-çĕнкĕн пилĕк пайăнчен тăвăлăн пайне социализма хуçалăх тăвăçа парать. Çавăнпа çăмăл перекетăх режимне пиçĕ çирĕп тытса цирас ыйтусем парăн, совет, профсоюз тата хуçалăх организацийĕсен ĕçĕнче илемех тĕп вырăнта тăмалла. Совет сăмахĕнсене общественăлла, социализма пурăлăх тирпейлĕ тытса ĕçрама воспитани парассишĕн ывăнма пĕлмĕçĕн тăрăшас пулать.

Парти пире çапла вĕрентет: продукции хăйне ларакан хакне йăнетни социализма промышленность малалла аталанса пымалли ăслă çул пулса тăрать. Продукции хăйне ларакан хакĕ предприятисен ĕçĕн палăлăхне, ĕç тухăçлăхне ĕçтерес, хăваттăн техникăна çуçă курас, хуçалăх расчетне, перекетăх режимне çирĕплетес тĕлĕшне тунă çитенçăсенне çитменлĕхсене пинрен те çуçăнрах палăртса тăрать. Продукции хăйне ларакан хакне йăнетни вакăлăн тата куртăмăн сутмалли таварсен хакĕсене малалла йăнетмелли нимĕç пулса тăрать.

Пилĕкмĕш пиленçуллăхра промышленность продукции хăйне ларакан хакне 25 процента яхăн, строительство ĕçĕсен хакне—20 процентран кая мар, машина-трактор станцийĕсен тракторна тумалли ĕçсен хăйне ларакан хакне 25 процент чакармалла.

Съезд йышăнăл решенисемне хăнăлланса, совет сăмахĕнсем ĕç тухăçлăхне тăтăшах ĕçтерессĕç, чĕтăварпа материалсене перекетăрессĕç, хăваттăн техникăна таттисăмпилĕç ĕçлеттерессĕç, технологи процессне çĕнетес ăнăçăлăлатăççĕ, продукции пахалăхне лайăхлатăççĕ, çапла вара продукции хăйне ларакан хакне йăнетессĕç.

Пётём совет халăхĕне пĕрле пирĕн республикăри ĕçсăмшăн те пилĕкмĕш пилĕк çулăнăн плана çитмелĕ пилĕк çулăнăн плана çитмелĕ тата иртнĕре çулăнăн плана çитмелĕ çĕнĕ çăмăрлери аванстат тăвăçăн «Большевик» завод коллективĕ пуçарулăна ĕçленне палăртас пулать. Завод продукции хăйне ларакан хакне кăçалхи çичĕ уйăх хушшинче, пĕтĕрĕнне ăнăçлăн çичĕ уйăх хушшинче, пĕтĕрĕнне ăнăçлăн çичĕ уйăх хушшинче ăнăçлăн çичĕ уйăх хушшинче продукции хăйне ларакан хакне йăнетмелли задание пурнăçламаççĕ. Ес тухăçлăхне çитермелли задание пурнăçламаллăн, производствăна тĕрĕс йĕркеленес, шалти резервсене тулăнăн çуй курман пирки Канашăн вагонсен юсакан завод кăçалхи çичĕ уйăх хушшинче продукции хăйне ларакан хакне планта палăртнинчен 3 миллион тенке яхăн ăстерĕç.

«Чăваштрой» трест çур çулăн плана 58 процент çеç тухтарăç, сметăран иртерсе 380 пин тенкĕ государство ăçăнне пĕтерĕç. Механизмсемне ăнăç усă курăç пирки, материалсене перекетăлесшĕн кирлĕ пек кĕрешмен пирки «Легпромстройăн» 11-мĕш трестĕ квартăлăн квартала пысăк ăçăлăк тăвать.

Асăннă тĕслĕхсенчен çакă çççăн палăрать: уйăрăм хуçалăх руководителĕсем Коммунистсен партийĕн XIX-мĕш съезчĕ кăтартса панисене тивĕçлине пурнăçламаççĕ, перекетăх режимне çирĕп тытса пымаççĕ, хуçасăрлăха пĕтерме кулленах тăрăшмаççĕ. Хуçасăрлăх тата пурăлăха çăмăрах усăçăр пĕтерни пулмалла мар. Предприятисемне стройăксенчи хуçалăх руководителĕсем производствăна финанс ыйтăвĕсен çине тимлĕрех пăхмалла, техникăна аталантарас тата производствăна тĕрĕс организацилес тĕлĕшне пуçарулăх пулмалла, ăнăçлăн экономикăлла пĕлĕмĕн çине тăтăшах ĕçтермелĕç.

Пурлăх, ĕç вăйĕ тата уçса-тенкĕ вăлаттăн расходлăсенне пĕтермелле, продукции хăйне ларакан хакне йăнетмелли задание кашни предприятия, стройăкăн уйăхран уйăха пурнăçласа пымалли. Накладной расходсене, усăçăр тăвăксене пĕтермелле, хуçалăх расчетне çирĕплетелле.

Предприятисемне стройăксенчи парторганизацисен, КПСС Уставĕ панă правăна усă курса, администрации ĕçне тĕплĕрех тĕрĕслесе тăмалла, критикăна самокритикăна вăйлатмалла. Малта пыракан коллективсен, производство новаторĕсен пăхăнăвĕ ăнăçлăн çирĕп, рабочисен, инженерсемпе техникăсен тата служащисен творчестăлла активлăхĕ ĕçтерес пăхăнăвĕ çăмăрах ăçăлăк тăвать.

Çулăнăн плана çитмелĕ пилĕкмĕш çулăнăн плана çитмелĕ çĕнĕ çăмăрлăх аванстат тăвăçăн «Большевик» завод ăçăлăк тăвать. Çак çĕнĕ хула Горький облаçĕн чиккинчен—Çăр шывĕ хĕрринчен виçĕ километра вырнаçнă.

Çĕмĕрле — промышленносăлă çĕнĕ хула. Кунта Тăван çĕршыв валли тĕрлĕ сĕтелпуян, тир-çăран тумалли экстракт, çĕр кăмрăн промышленносĕ валли ăтаралса хăтĕрлевĕ строительство материалĕсем, хăлăх кулленах çирĕплĕ таварсем нумай туса кăлараççĕ. Çĕмĕрле хулинчи предприятисем туса кăларакан продукци Москва, Ленинграда, Хусана, Горькие, Донбасса, Вăтам Азие тата мăнăн çĕре те нумай кайăт.

Кунта сĕтеч-пуян комбинатне 1929 çулта туна тытăнăç. Çак вăхăтран пуçласа Çĕмĕрле хĕвăрт ÿсет. Ун йĕрт-тавра рабочисем пурăнмалли, тĕрлĕ учреждениеллĕ пысăк та ăлемлĕ çурăçсем ÿсе лараççĕ. Халĕ çак комбинат туса кăларакан ăлемлĕ те çирĕп сĕтеч-пуянсенĕ Тăван çĕршыв валли ылмăшăн ăçăнче курма пулать. Комбинат сăмахĕсем Москвари М. В. Ломоносов ячĕпе тăракан университет валли хăмăр республикăна ÿсĕлĕн чи ăшăлă юмахран сĕтеч-пуянсенĕ, шкафсем: туса панăă, вĕсемех çав сĕтеч-пуянсенĕ, шкафсенĕ университет çуртне вырнаçтарăç.

1930 çулта кунта экстракт туса кăларакан «Большевик» завод ĕçĕ пуçланăн, ăçăлăк тăвать. Çак завод ăçăлăкне ăçăлăк тăвать. Ун çине: «Пётём тёнчери çирёп миршён! Мускаври, Днепропетровски, Астраханьти предприятисенчи рабочисем-ăсчăхсем пулăшăвне (1 стр.).
Республикăри хуласăмпе район центрёсенче (1 стр.).
Мао Цзэ-дун произведенийёсен виççёмёш томĕ (1 стр.).
ТАСС пĕлтерни (2 стр.).
ПАРТИ ПУРНАÇЕ: И. Соловьев, А. Тукмаков, Н. Николаев.— Райкомсен пленумёсенче (2 стр.).
РАЙОНТИ ХАÇАТСЕНЕ ПАХСА ТУХНИ. Культура пăтăнăне лайăхрах çутатмалла (2 стр.).
Н. Пушкин.— Бригадир (2 стр.).
Л. Н. ТОЛСТОЙ ÇУРАЛНАРАНПА 125 СУЛ ТУЛТАРАС УМЕН. М. Келуевский.— Ясная Поляна (3 стр.).
А. Александров.— Тёнчери лару-тăру (4 стр.).
Демократиллĕ Германи Республикăн президенчĕ Вильгельм Пик Хĕвеланăç Германири халăха радио тăрăх чĕнсе калани, (4 стр.).
Хăрушсăрлăх Советĕнче. Колониесем тытакан державăсем Мароккăри çĕсем çинчен тăракан ыйтăна Хăрушсăрлăх Советĕн çук йĕркине кĕртессине хирĕç сасăлана (4 стр.).

Пётём тёнчери çирёп миршён!

Мускаври, Днепропетровски, Астраханьти предприятисенчи рабочисемпе ăсчăхсем пулăшăвне

Мускаври Владимир Ильич ячĕпе тăракан заводăн аслă картинне сентябрĕн 4-мĕшĕнче предприятăра ĕçлекен рабочисем, инженерсемпе техникăсем тата служащисем пухăнăç. Трибуна тĕлĕнче хăрăм пустăк çурăйăç. Ун çине: «Пётём тёнчере миршăн калăçусем иртнĕре шухăш çăмăрăнăç!»—тесе çырса хунă. Пуху Пётём тёнчери Мир Совечĕн Президиумĕн сессийĕн ĕçĕсемпе мире хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет Комитечĕн пленумĕн решенийĕсене çÿтсе яма пухăнăç.

Профсоюзăн заводри комитечĕн председателĕ Сухенко ыйтăн хăйĕн докладĕнче Пётём тёнчери Мир Совечĕн Президиумĕн сессийĕн ĕçĕсем çинчен тĕплĕн калаçса панă. Сесси государствăсем хушшинчи мĕнпур хирĕççĕсене калаçусем иртнĕрине миршăн татса памалли çул-йĕре палăртса панă.

— Совет халăхĕ Пётём тёнчери Мир Совечĕн сессийĕ ăшшăнăнă решенисене пысăк хавхаланупа кĕтсе илчĕ, — тенĕ вăл.—Совет халăхĕ миршăн тăракансен фронтне ывăнма пĕлмĕçĕр тĕрĕклетес тесе хăйĕн пĕтём вăйăне хурса ĕçлет. Вăрçă чĕртешенсен каварне хирĕç совет сăмахĕсем хăйсен сыхăлăхне тата ытларах вăйлатăç. Вĕсем агрессорсен планĕсене пурнăçлама ирĕк памăç!

Трибуна умĕнче—тимĕр листисем тăвакан цехри аслă мастер Азаров ыйтăн.

Совет сăмахĕсем, тет вăл, ихăлăмăн тĕнче вăрçăн мĕнпур хăрушлăхне тесе курнă çынсем, пурте пĕр саслă пулса çапла калаççĕ: Пире вăрçă кирлĕ мар! Пирĕн халăх хăйĕн тăван Совет правительстви мĕнпур тавлашулă ыйтусене калаçусем иртнĕрине миршăн татса пама тăрăтнă сĕнĕпе пĕр шухăшлă пулса çырать.

Днепропетровскичи Сталин ячĕпе тăракан металлурги институтăн профессорĕ Ростовцев сăмах илет. Вăл совет ученийĕсем Совет правительстви тулăнăн тата шалти политикине пĕр шухăшлă пулса ырăнăн çинчен калать. Совет ученийĕсем çакна ăнланаççĕ: ырă ихăлăлă çынсем пурте пĕрлешсе кĕрешсен мир ăçĕ çĕнтерме пултарать.

Совет çĕршывăнче наука мир, прогресс тата халăхсен телейĕн ĕçне туса пырать. Çавăнпа та эпир, совет ученийĕсем, мĕнпур государствăсенчи ученийĕсенĕ: наука çитенĕçĕсем мир ĕçне туса пычăр, тесе пётём вăй хурса ĕçлеме чĕнетпĕр.

Пухура çавăн пекех виççёмёш мартен цехĕнче ĕçлекен сталевар, блугинг патăнче ĕçлекен аслă оператор Ахунов тата ытти çын те тухса калаçăç. Вĕсем пурте халăхсен хушшинчи мире тĕрклетессишĕн ывăнма пĕлмĕçĕр кĕрешме тата Тăван çĕршыв ирăхăшĕн пётём вăй хурса ĕçлеме пуçласа сăмах калаçăç.

Пуху ăшшăнăнă решенипе Пётём тёнчери Мир Совечĕн Президиумĕн сессийĕне мире хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет Комитечĕн пленумĕ мĕнпур сăмсене: государствăсем хушшинчи тавлашулă ыйтусене калаçусем иртнĕрине миршăн татса пама тата хайсен активлăх ĕçĕсемне вăрçă чĕртешенсен преступниклăх планĕсене пуçтарăнăçа лартма чĕнсе калаçăç.

• • •

АСТРАХАНЬ, сентябрĕн 4-мĕшĕ. (ТАСС). Микоян ячĕпе тăракан пулă консервăсем хатĕрлекен комбинатăн мире хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет Комитечĕн пленумĕ ăшшăнăнă решенисем тăрăх, нумай ăшшăн пухусем пуçласа иртĕрĕç. Паян пулă заводăнăн рабочисем пухăнăç пулса иртнĕ. Цех начальникĕ Важов ыйтăн Пётём тёнчери Мир Совечĕн сессийĕне мире хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет комитечĕн пленумĕн решенийĕсем çинчен калаçа панине пухура пысăк тимлĕхпе итлеçĕ.

Мастер Злобина ыйтăн çапла калать:

— Коммунизм тăвакан совет сăмахĕсенĕ мир кирлĕ. Эпир халăхсем хушшинчи мирне тусăлăх çирĕплĕн тытса тăрассишĕн кĕрешме хатĕр тăратăр. Пирĕн завод коллективĕ Пётём тёнчери Мир Совечĕн сессийĕ тёнчери ыйтусене тата парас тĕлĕшне ăшшăнăнă декларацие хĕрÿлĕн мраçса ăшшăнать.

Пирĕн ĕç мир ĕçне пăхăнса тăрать. Август уйăхĕн планне срочнăн тутарса, эпир производствăна тата ытларах ăстеретпĕр. Çулталăк планне срочнăн тутарассишĕн пётём вăй хурса ĕçлер.

Производствăра ыаата пыракан Федянина ыйтăн сăмах илет. Вăл çапла калать:

— Эпир Совет правительстви мирăн политикине хÿрлĕн мрлатăр. Вăл политика совет сăмахĕсем пурнăç интересĕсене тивĕçтерет. Пирĕншĕн хăйăр ачасен çутă малашăçĕ, пирĕн кăлăшăмăн ырă пурнăç, Тăван çĕршыв телейĕ халăл.

Ессăмăнăсем пухăнăсем çавăн пекех комбинатăн ытти завочĕсенче те пулса иртнĕ. Ăшшăнăнă решенисене рабочисем Пётём тёнчери Мир Совечĕне миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет Комитечĕн пленумĕ ăшшăнăнă решенисене ылларăç.

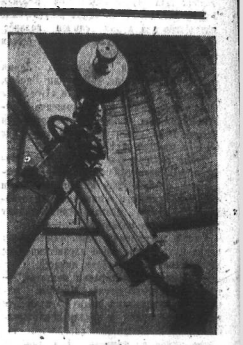

Ленинград. Çывăх кунсенче СССР Наукăсен Академийĕн Пулковăн астрономи обсерваторине усăçăç. Иртнĕ вăрçă вăхăтĕнче фашистăн захватчиксем обсерваторие пĕтĕмпех пиçĕлтерсе хăварнă. Халĕ ăна юсаса çитерĕç. Обсерваторие çăмăр çĕршыва туса хатĕрленĕ çĕнĕ оборудовани вырнаçтарăç лартăç.

УКЕРЧЕК ÇИНЧЕ: обсерватори старши научнăй сотрудникĕ физика-математика наукисен кандидатĕ В. В. Ладовский астрограф теле прибор патăнче.

В. КАПУСТИНПА Н. НАУМЕНКОВ фотоукерчĕкĕ (ТАСС фотохроникăн).

Мао Цзэ-дун произведенийёсен виççёмёш томĕ

Ют çĕршыв литературăн Мускаври издательстви Мао Цзэ-дунăн суйласа илнĕ произведенийёсене вырăсла кăларать. Çак кăларăм Мао Цзэ-дунăн суйласа илнĕ произведенийёсен ăслăн вăхăтра Пекинпа Китай чăлхине тухăçан тăватă томне пётёмпе кусăрса кăларăн пулать. Унта паха произведенисем кĕнĕ.

Халичен тухнă икĕ тома революцилĕ граждан вăрçăн пĕрремĕшне иккĕмĕш тапхăрĕ хушшинчи произведенисем тата Япони захватчикĕсенне хирĕç пынă вăрçă вăхăтĕнче çырнă произведенисен пĕр пайĕ кĕнĕ.

Халĕ Мао Цзэ-дунăн суйласа илнĕ произведенийёсен виççёмёш томĕ пичетленсе тухнă. Унта Япони захватчикĕсенне хирĕç кĕрешнĕ вăрçă тапхăрĕнчи (1939—1941) произведенисем кĕнĕ.

Ют çĕршыв литературăн издательстви Мао Цзэ-дунăн суйласа илнĕ произведенийёсен ăнăтăмăн томне ничтоне пама тăрăлнăç (Китайра тухнă виççёмёш том). Ку кĕнеçене 1953 çул вĕçне кăларма тăрăлнеççĕ. (ТАСС).

Республикăри хуласăмпе район центрёсенче

Çёмёрле — промышленносăлă çёнё хула

Тăван çĕршыв столицинчен пеçадца Хусан ешелле калкан пассажир пирĕн республикăна кĕрсен, ун малтан Çĕмĕрле хулине палăнăтăр. Çак çĕнĕ хула Горький облаçĕн чиккинчен—Çăр шывĕ хĕрринчен виçĕ километра вырнаçнă.

Çĕмĕрле — промышленносăлă çĕнĕ хула. Кунта Тăван çĕршыв валли тĕрлĕ сĕтелпуян, тир-çăран тумалли экстракт, çĕр кăмрăн промышленносĕ валли ăтаралса хăтĕрлевĕ строительство материалĕсем, хăлăх кулленах çирĕплĕ таварсем нумай туса кăлараççĕ. Çĕмĕрле хулинчи предприятисем туса кăларакан продукци Москва, Ленинграда, Хусана, Горькие, Донбасса, Вăтам Азие тата мăнăн çĕре те нумай кайăт.

Кунта сĕтеч-пуян комбинатне 1929 çулта туна тытăнăç. Çак вăхăтран пуçласа Çĕмĕрле хĕвăрт ÿсет. Ун йĕрт-тавра рабочисем пурăнмалли, тĕрлĕ учреждениеллĕ пысăк та ăлемлĕ çурăçсем ÿсе лараççĕ. Халĕ çак комбинат туса кăларакан ăлемлĕ те çирĕп сĕтеч-пуянсенĕ Тăван çĕршыв валли ылмăшăн ăçăнче курма пулать. Комбинат сăмахĕсем Москвари М. В. Ломоносов ячĕпе тăракан университет валли хăмăр республикăна ÿсĕлĕн чи ăшăлă юмахран сĕтеч-пуянсенĕ, шкафсем: туса панăă, вĕсемех çав сĕтеч-пуянсенĕ, шкафсенĕ университет çуртне вырнаçтарăç.

1930 çулта кунта экстракт туса кăларакан «Большевик» завод ĕçĕ пуçланăн, ăçăлăк тăвать. Çак завод ăçăлăкне ăçăлăк тăвать. Ун çине: «Пётём тёнчери çирёп миршён! Мускаври, Днепропетровски, Астраханьти предприятисенчи рабочисем-ăсчăхсем пулăшăвне (1 стр.).
Республикăри хуласăмпе район центрёсенче (1 стр.).
Мао Цзэ-дун произведенийёсен виççёмёш томĕ (1 стр.).
ТАСС пĕлтерни (2 стр.).
ПАРТИ ПУРНАÇЕ: И. Соловьев, А. Тукмаков, Н. Николаев.— Райкомсен пленумёсенче (2 стр.).
РАЙОНТИ ХАÇАТСЕНЕ ПАХСА ТУХНИ. Культура пăтăнăне лайăхрах çутатмалла (2 стр.).
Н. Пушкин.— Бригадир (2 стр.).
Л. Н. ТОЛСТОЙ ÇУРАЛНАРАНПА 125 СУЛ ТУЛТАРАС УМЕН. М. Келуевский.— Ясная Поляна (3 стр.).
А. Александров.— Тёнчери лару-тăру (4 стр.).
Демократиллĕ Германи Республикăн президенчĕ Вильгельм Пик Хĕвеланăç Германири халăха радио тăрăх чĕнсе калани, (4 стр.).
Хăрушсăрлăх Советĕнче. Колониесем тытакан державăсем Мароккăри çĕсем çинчен тăракан ыйтăна Хăрушсăрлăх Советĕн çук йĕркине кĕртессине хирĕç сасăлана (4 стр.).

Çĕмĕрле хулинче. Сулахăрăн—ытăн шкул çуртĕ. Сăмăн çинчи Ăварĕн—Сталин ячĕпе тăракан урамри çуртсем.

Г. ЗИНЬКОВ фотоукерчĕкĕ.

Çĕмĕрле хулинче. Сулахăрăн—ытăн шкул çуртĕ. Сăмăн çинчи Ăварĕн—Сталин ячĕпе тăракан урамри çуртсем.

Г. ЗИНЬКОВ фотоукерчĕкĕ.

Вăл туса кăларакан продукци тир-çăран промышленносĕ валли тĕрлĕ хулисене салаçать.

Колхозсен аслă ÿй-хирĕçенне ĕçлекен чылай комбайнсем ăмăр пайĕсене те Çĕмĕрлери «Комбайнсетăл» заводра туса кăларăç. Çак завод туса кăларакан продукци хисенĕ ÿсех пырать.

Асăннă предприятиесемçăр пуçне хулара совхоз, республикăри министерствисене тата районти органсене пăхăнса тăракан вунтăр предприятăн ĕçлет. Вĕсенне эвата пыракан çĕнĕ техникăна пуянланăç. 1920 çулта Çĕмĕрлере пурĕ те 200 çын ăна пурăннă пулсан, халĕ кунта предприятисенче ăна ытлă пин çын ĕçлет.

Хулăри предприятисен туса кăларакан продукци хисенĕ çуртан-çуртăн ÿсет. Çăмăрах, 1950 çулта 1940 çултăнне тавлашăнăç, продукци туса кăларасси 25 процент ÿснĕ.

Çĕмĕрле культурăллă, промышленносăлă центр — ăлемлĕ хула. Халĕ унта çуçерен 150—200 таран çĕнĕ çуртсем çитнĕ. Пухура çавăн пекех виççёмёш мартен цехĕнче ĕçлекен сталевар, блугинг патăнче ĕçлекен аслă оператор Ахунов тата ытти çын те тухса калаçăç. Вĕсем пурте халăхсен хушшинчи мире тĕрклетессишĕн ывăнма пĕлмĕçĕр кĕрешме тата Тăван çĕршыв ирăхăшĕн пётём вăй хурса ĕçлеме çăмăх калаçăç.

Пуху ăшшăнăнă решенипе Пётём тёнчери Мир Совечĕн Президиумĕн сессийĕне миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет Комитечĕн пленумĕ ăшшăнăнă решенисем тăрăх, нумай ăшшăн пухусем пуçласа иртĕрĕç. Паян пулă заводăнăн рабочисем пухăнăç пулса иртнĕ. Цех начальникĕ Важов ыйтăн Пётём тёнчери Мир Совечĕн сессийĕне миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет комитечĕн пленумĕн решенийĕсем çинчен калаçа панине пухура пысăк тимлĕхпе итлеçĕ.

Мастер Злобина ыйтăн çапла калать:

— Коммунизм тăвакан совет сăмахĕсенĕ мир кирлĕ. Эпир халăхсем хушшинчи мирне тусăлăх çирĕплĕн тытса тăрассишĕн кĕрешме хатĕр тăратăр. Пирĕн завод коллективĕ Пётём тёнчери Мир Совечĕн сессийĕ тёнчери ыйтусене тата парас тĕлĕшне ăшшăнăнă декларацие хĕрÿлĕн мраçса ăшшăнать.

Пирĕн ĕç мир ĕçне пăхăнса тăрать. Август уйăхĕн планне срочнăн тутарса, эпир производствăна тата ытларах ăстеретпĕр. Çулталăк планне срочнăн тутарассишĕн пётём вăй хурса ĕçлер.

Производствăра ыаата пыракан Федянина ыйтăн сăмах илет. Вăл çапла калать:

— Эпир Совет правительстви мирăн политикине хÿрлĕн мрлатăр. Вăл политика совет сăмахĕсем пурнăç интересĕсене тивĕçтерет. Пирĕншĕн хăйăр ачасен çутă малашăçĕ, пирĕн кăлăшăмăн ырă пурнăç, Тăван çĕршыв телейĕ халăл.

Ессăмăнăсем пухăнăсем çавăн пекех комбинатăн ытти завочĕсенче те пулса иртнĕ. Ăшшăнăнă решенисене рабочисем Пётём тёнчери Мир Совечĕне миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет Комитечĕн пленумĕ ăшшăнăнă решенисене ылларăç.

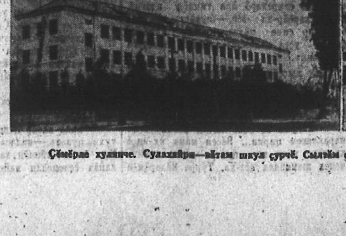

Çĕмĕрле хулинче. Сулахăрăн—ытăн шкул çуртĕ. Сăмăн çинчи Ăварĕн—Сталин ячĕпе тăракан урамри çуртсем.

Г. ЗИНЬКОВ фотоукерчĕкĕ.

Миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Чăваш АССР-ăн комитетăн пленумĕ

Ешер Советсен Çуртĕнче миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Чăваш республикăнăн комитетăн пленумĕ пулса иртнĕ. Пленум ĕçне парти, совет, профсоюз, комсомол организацийĕсен тата ĕçсăмшăн общественăн представителĕсем хутшăнчĕç.

Пленум «Миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен республикăри комитетăн Пётём тёнчери Мир Совечĕн тата миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет комитечĕн решенийĕсене çыхăнса тăракан задачăсем çинчен» КПСС Чăваш обкомĕн секретарĕ С. М. Исаков ыйтăн докладне çÿтсе ярăç.

Доклад тăрăх пурĕ 14 çын туса калаçăç.

Çÿтсе ярнă ыйту тăрăх пленум тивĕçлĕ решени ылмăшăнă.

Миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Чăваш республикăнăн комитет председателĕ Е. К. Евлампьев ыйтăн республикăран нумай вăхăтăнăка тухса кайнă пирки, пленум миро хÿтĕлес тĕлĕшне ĕçлекен Совет комитечĕн решенийĕсене çыхăнса тăракан задачăсем çинчен» КПСС Чăваш обкомĕн секретарĕ С. М. Исаков ыйтăн докладне çÿтсе ярăç.

Пленум ĕçĕ çинчен тĕплĕн пĕтĕрăн хаçатăн çитес номерĕнче пулать.

Тăван районĕ государствăна тырă памалли плана тултарчĕ

ТАВАЙ, сентябрĕн 4-мĕшĕ. (Телеграфпа). Тăван районăнăн колхозсем сентябрĕн 3-мĕшĕ тăлăх государствăна тырă памалли плана тултарчĕç. МТС ĕçлесе пăхăнăнă ыйтусăмпа тăлăхсем государствăна тырă парас ĕç мăнăна пырать.

Чăваш АССР Верховнăй Советĕн тăватăмĕш сессийĕ, уçăлласи çинчен

Чăваш АССР Верховнăй Советĕн сессийĕ ирпан, сентябрĕн 17-мĕшĕнче, 16 сехетре уçăлать.

ПАРТИ ПУРНАҪЕ

Райкомсен пленумёсенче

СЕНТЕРВАРРИ. Çак кунсенче КПСС райкомён пленумё пуласа иртрё. Пленум КПСС Чăваш обкомён Сентябрьпи райкомён колхозсенче ёç дисциплинкине çирпĕлетмелле мерăсем çинчен пынăшăмăн решение çутăçăвăр.

Ку хăйтăна райкомăн председателĕ Чумаков ăçтан пулăçăр тата пачă. Докладчик тата тухăçа калакансем районти нумай колхозсенче ёç ĕçлĕн ресурсленине çитĕнĕçĕр усă курни çинчен калаçрĕç. Çак çитĕнĕçĕсем пуçă ăнăçсăлăн ёçсем вăхăтра пуçа пычаççĕ.

Ёç дисциплини тăрăмăнăн Ленин ячёне, Сталин ячёне, Мичурин ячёне, Буденный ячёне тăрăхăн тата «1-ре Май» колхозсенче пачăр. Ку колхозсенче ёççăн минимум тутăрăмăн колхозниксен хисепĕ 1953 çулăн пĕрремĕш çурăлăче 60—70 процент шутланăçăç.

Тухăç калакан Иосифов, Соколов, Миронов хăтăлăсен районăн хăшпĕр колхозсенче ответлă работниксен çемçисем членёсем ёççăнăçăн минимум тутăрăмăнне, колхоз производствине пăчăк хупăнăмăнне пăхăçăç.

Чылай колхозсенче парторгăнизацисем парти пухăнёсенне ёççăн хăрăçсенче, ёç дисциплини çинчен çутăçăç пăхăççĕ.

— Ленин ячёне тăракан колхозра, — тет колхоз председателĕ Миронов юлтан, — ёç дисциплини пăхăнăп пуçа та пачăр, ăçта пулăн та пуçлăмăн парторгăнизаци ёç дисциплинине çирпĕлетес тĕлĕнче пиçĕн те тухăçлă. Колхозниксен хупăнăмне политпăхăла-массăла ёç пачăр пуçласа ирттăм. Хăшпĕр коммунистсем колхоз производствине малтан ертме пăхăççĕ. Максимов коммунист кăçал пурĕ те 30 ёççăнă, çулăн април 12 ёççăнĕ çеç тунă. С. Григорьев коммунист пĕр ёççăнĕ те тумăн. Парти организацийĕсенне колхоз правленийĕсем, ăç Совечёсем, районти ăçуçалăхёне хăтĕрлен управленийĕ, МТС дирекцийĕ ёç дисциплинине хăпартас тĕлĕнче çитĕлĕкĕр ёçленĕ.

Кăçалăх августăн 15-мĕшĕ тĕлне районти колхозсенчи коммунистсенчен 11,9 процентĕ минимума тутарман, вёсенчен нумайăшĕ хăйсен ирĕклĕх урăх вырăнсене ёçлене тухса кайнă, анăра пулăм те парти пухăнёсенче пăр коммунист çинчен те çутăçăм ямăн.

Мичурин ячёне, Буденный ячёне тăракан, «1-ре Май», «Родина», «Верный путь» колхозсенче çутçа пымалли демократиллĕ йĕркесене пĕлеççĕ, колхозниксен пухăнёсенче, правлени ларăвёсене сайра хутра кăна иртеççĕç.

Районти пĕр колхозра та артелĕн шалти ёç правлениесем çук. Нумай колхозсенче ёççăнёсене шута илесси анăх пуçа пырать: уйăхра миçе ёççăнă тунине нăхтаттăкан списоксене кăларса çавман, ёççăнёсене тĕрёç шутласа дарăççăç, колхозниксен ёç вăхăтне çине вăхăтра çыраççĕ. Чăваш ячёне, Ленин ячёне, Хрущев ячёне тăракан, «1-ре Май», «Правда», «Авангард» колхозсенче ёççăнёсене ёç вăхăнăсем çине пачах та çыраççĕ. Колхозсенче режим ёçёсем шитех те начар пуçа пырăççĕ, августăн 20-мĕшĕ тĕлне кăçал çиçĕ колхозра пĕр ревизи те иртреймен.

Комсомолçесемне çамрăксем хупăнăнче ёç дисциплинине çирпĕлетес тĕлĕнче ВЛКСМ райкомĕ кирлĕ пек тăрăшмасть.

КПСС Чăваш обкомĕн бюровё Сентябрьпи районёнчи колхозсенче ёç дисциплинине çирпĕлетмелли мерăсем çинчен пынăшăмăн решени тăрăх КПСС райкомĕн пленумё колхозсенчи парторганизацисене партийлă-организацийлă тиеслĕ ирĕклĕлĕх ёççăнă хăйăвăртăлăмăн, районти колхозниксенче ёç дисциплинине çирпĕлетмелли мерăсене кăтартăç решени пăхăнчăç.

И. СОЛОВЬЕВ.

Культура ыйтăвне лайăхрах сутатмалла

Районти хăратовсем тăхăç пухăнăвĕ

Октябрьски районĕнчи «Хĕрлĕ Октябрь» хăçат редакцийĕ культура çутёç учреждениёсенче — клубсенче пулăм çутçăвсем тата библиотекăсем мăнăç ёçленни тата лайăх ирттерни, районăн мăнăç ёçленни çинчен пулăçăвсене тăхăнăç пăтăрăç тăрăç.

Колхозниксенне колхозниксем культурăна пĕлес ёçленни çинчен çырса пăтăрăç пулсан вăрçăнăçăн пулăç пулăç. Анчах та «Ленин çулĕнче» хăçат çак çутăçăвсене тата Чăваш çулĕ çурçĕ анăх ёçленни çинчен пинчăçăнăçăн пуçне çăмăл те çырмарăç. Çавăн пекех Йăмăк районăнчи «Ленинăн ялавĕ» те çăмăл тăхăнчĕ Чăваншăн пулăм çурçĕ анăх ёçленни çинчен çырăçăнăçăн пулăç пулăçăç.

Çак çутăçăвсене çырăçăнăçăн ăçтан пулăç?

ХИСЕП ХАМИ

Районпланкомсемпе НПСС райкомĕсен тăвртăн тăрăх, тырпул пухăв нăйтес тăлăшпа ăнăçлă ĕçленĕшĕн тата государствăна тырă пăхмалли обязательствăна ирĕксĕр пурнăçланăшăн Чăваш АССР Министрĕсен Совечĕн НПСС обкомĕн бюроçĕ çак колхозсенпе совхозсене республикăн Хисеп хамăн ячĕпе кăртăм ăшшăнах:

ÇĔРПУ РАЙОНЕ ТĂРАХ

29. «Гигант» колхоз (председателĕ И. Я. Яковлев юлтан, парторганизаци секретарĕ Н. Г. Григорьев юлтан).

МУРКАШ РАЙОНЕ ТĂРАХ

30. «Красная Сормова» колхоз (председателĕ А. М. Моисеев юлтан, парторганизаци секретарĕ И. Г. Куршов юлтан).

31. Сталин ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ Е. А. Андреев юлтан, парторганизаци секретарĕ З. М. Матаев юлтан).

32. «Аврора» колхоз (председателĕ В. Т. Сорокин юлтан, парторганизаци секретарĕ С. Ф. Голубев юлтан).

33. «Герой» колхоз (председателĕ С. С. Бардасов юлтан).

34. «Знамя коммунизма» колхоз (председателĕ С. А. Архипов юлтан, парторганизаци секретарĕ Д. А. Алексеев юлтан).

ЧКАЛОВСКИ РАЙОНЕ ТĂРАХ

35. «Ялăн Юлдуз» колхоз (председателĕ А. Ш. Тазетдинов юлтан, парторганизаци секретарĕ Х. Х. Аббаров юлтан).

36. «Правда» колхоз (председателĕ В. Х. Хасибзянов юлтан, парторганизаци секретарĕ С. В. Маннутов юлтан).

ТАВАЙ РАЙОНЕ ТĂРАХ

37. «Германăн Коммунăн» колхоз (председателĕ М. Т. Долгов юлтан, парторганизаци секретарĕ Г. О. Миронов юлтан).

ШАХАСАН РАЙОНЕ ТĂРАХ

38. «За коммунизм» колхоз (председателĕ М. Е. Ефремов юлтан, парторганизаци секретарĕ М. Д. Дмитриев юлтан).

39. Жданов ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ К. С. Степанов юлтан, парторганизаци секретарĕ С. М. Миронов юлтан).

40. Чапаев ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ В. С. Степанов юлтан, парторганизаци секретарĕ Е. Д. Уфаков юлтан).

41. Малинов ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ И. Т. Тимофеев юлтан, парторганизаци секретарĕ Е. А. Алексеев юлтан).

42. Ворошилов ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ А. Я. Якимов юлтан, парторганизаци секретарĕ В. Н. Николаев юлтан).

43. «Победа» колхоз (председателĕ П. М. Михайлов юлтан, парторганизаци секретарĕ А. А. Андреев юлтан).

44. Мичурин ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ С. К. Бузьмин юлтан, парторганизаци секретарĕ М. М. Макаров юлтан).

45. Мурăшкина ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ К. И. Кошкин юлтан, парторганизаци секретарĕ П. Я. Яковлев юлтан).

46. Ленин ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ В. П. Павлов юлтан, парторганизаци секретарĕ П. А. Андреев юлтан).

ЕЛЧЕК РАЙОНЕ ТĂРАХ

47. М. Горький ячĕпе тăванан колхоз (председателĕ А. В. Квасов юлтан, парторганизаци секретарĕ Г. З. Никитин юлтан).

48. «Трактор» колхоз (председателĕ И. А. Шашков юлтан, парторганизаци секретарĕ В. Т. Ермолаев юлтан).

49. Ворошилов ячĕпе тăванăн колхоз (председателĕ В. В. Зайцев юлтан, парторганизаци секретарĕ А. А. Железов юлтан).

50. Сталин ячĕпе тăванăн колхоз (председателĕ Е. А. Трофимов юлтан, парторганизаци секретарĕ П. П. Алеев юлтан).

51. «Хунăн» колхоз (председателĕ В. В. Иванов юлтан, парторганизаци секретарĕ Н. К. Емельянов юлтан).

52. «Вторая пятилетка» колхоз (председателĕ Н. П. Никифоров юлтан, парторганизаци секретарĕ П. С. Тарасов юлтан).

53. Молотов ячĕпе тăванăн колхоз (председателĕ Ф. Е. Ермолаев юлтан, парторганизаци секретарĕ М. П. Петров юлтан).

Пысăк хастарлăхпа

Алманчăн «Гигант» ялхуçăлăх çĕршĕн членĕсем çăкăлăн ялхуçăлăх çĕçĕсене октябрĕн 1-мĕшĕ тăлне пĕтĕмпех вăсене обязательство илнĕ. Вĕсем, СССР Верховнăй Совечĕн пилĕкмĕшĕ сессине йышăннă решениесене тата сессире Г. М. Маленков юлтан калăнă сăмахна паллашнă хыçăн, çак обязательствăна тăрăшăмăлла пурнăçласси çинчен тепĕр хут çирĕплетсе каларăç. Колхозра çĕç кунран-кун вăйланса пычĕ. Каçни колхозник ăй-хирте, ятем çинче, фермăçенче, пахчара тăрăшса çĕçет.

Артель кĕрхи тыраçене августăн 23-мĕшĕнче акса пĕтерчĕ, тепĕр икĕ кунтан—августăн 25-мĕшĕнче—тырă вырса пуçлаç çĕç вăçлерĕ. Ку çĕçене тунă çĕрле МТС механизаторçем аваннăçем çăмăл колхозникене хăвалăнтарсе пычĕ. М. Ивановна В. Александров механизаторçем, трактор агрегатçĕне икĕ сменăна çĕлесе, каçни талăкра 34-шар гектар тырă акса пычĕç. 578 гектар çурхи тырăран 150 гектарне комбайнсене вырса пухнă. Тырă вырнине пĕрдех, Лукин комбайнер самоходлăх комбайнна 21 гектар çинчен нумай суя ÿсекен вăрлăхăрăк курăксене пухса кĕртрĕ.

Итем çинче Алманч ТЭС-ĕнчен илекен электричество вăйĕне аван çапаçрĕ. Бунта моторсемне машинăсем талăкăнчех кĕрлесçĕ. Аванра кăнтăрла та, каçхине те çапаçрĕ.

Çăçал 50 гектар çинче кантăр акса ÿстерĕмĕ. Унăн пусне шыва хутса кăларнă, тинĕтнĕ хыçăн государствăн Эйĕрпи завăдне çийĕнчех лесçе панă. Пусаçăн çăçал 10 пин тенкĕ илнĕ. Колхозницăсем халĕ кантăр татаççĕ. 28 гектар çинчи кантăра татса итеме кĕртнĕ те ăнтă. Пĕр вăхăт купăра тытнă хыçăн, кантăра çийĕнчех çапаçрĕ, тунине шыва хутаççĕ.

Колхозниксем пур тĕрлĕ тырра та государствăна лайăх тасатса, тинĕтсе пама тăрăшаççĕ, тырпула тирпейлĕ тытăлаççĕ. Колхоз машинăнне И. Егорев шофер Çĕрпÿ хатĕрлеп пунктне тырăна кашкă кунах виçĕ рейс тăвать.

Г. ПАВЛОВ.

Красноармейски районĕ.

Вăйлă тырпул ăстисем

ВАРНАР. СССР Верховнăй Совечĕн пилĕкмĕш сессийĕ йышăннă решениесене тата сессире Г. М. Маленков юлтан калăнă сăмахна хавхаланса, Кольцовăран Сталин ячĕне тăванăн Ленин орденлĕ колхозра вăйлă тырпул ăстисем кĕрхи тырăсене агротехникăна лайăх пурнăçласа акса хăварчĕç. Кĕрхи тырăсене августăн 25-мĕшĕ тĕлне пурăç 400 гектар çеç. Анăç. Ку çĕç вăхăт Социализма Ĕç Героĕ П. Прокофьев юлтан ертсе пыракан трактор бригади туса иртеркĕ. Бригада кĕрхи тырăсем акса тунăлăн агротехникăна ăçсем пĕтĕм комплексне пысăк пахалăхпа пурнăçларĕ. Çĕртме пусене каçни гектар пусне 35—40-шер тонна тислĕк тăвăç çĕре предпусковăй шутсемне 30 сантиметр тăрăшăм сулăлăнă, теçе, шуçтра вăрăлăх хĕрелле майла 4—5 сантиметр тăрăшăме çĕр тивĕç акнă.

Кольцовăна Вăрнар енчен пынă чухне хăй çĕр тивĕç, сăн-сăмсе ирăшна кĕрхи тăлă калчăно курăтăн. Нумай пулмасть кунта çĕр гектар ытла çурхи тырăй çăварчĕ, çĕрхуçăн çитĕнчĕ. Хăй, анăç, кĕрхи тырăсен калтăксем çитĕнçĕç.

Çăмна колхоз теçе çĕрпу ĕçĕне пăхăр теçĕ курнине тупĕ. Кольцовăран вăйлă тырпул ăстисем, çĕрте тулăнăрах теçĕ курăс теçе, теçа çĕртме ÿнĕе çурçунне пулăкан çĕрулми хартăçĕ, нумай суя ÿсекен курăксен çеремне сухаласа çурхи тăлă акрĕç. Ут-хирти хĕрÿ ĕçсем вăхăтăнче колхоз ĕçченĕсем çĕртме ÿнĕнчи çимăçсене те вăхăтра пустарса кĕртнĕ ĕлĕкрĕç.

Кун-ĕлççăн çак ут кашни гектар пусне 4—5-шер центнер минералăл удобренăсем хăвăрăç. Çавăн 30 сантиметр тăрăшăн сухалăнă. Сухалăнă хыçăн тăпрана катоксемне пусăрăнтарса ирăш акнă.

Нумай суя ÿсекен курăксем лайăх ÿсĕç çеремлĕ тăпрана тырпула кирĕç яцласем нумай пулăççăç. Çак яцласем, çĕр лайăх пăхса тăрсан, çурхи тулла ÿсçе çитĕнне те тата ун хыçăн анăç ирăш валли те çитеççĕ. Колхозра нумай çут хунăн туса пăхнă ĕç çакна пĕтĕмпех çăрăлтăсе пачĕ. Курăк çеремне сухаласа акса илнĕ тулă хыçăн анăç ирăш теçа çĕртме çине акнă ирăшран вăл пулăмсть.

Коммунистсен партийĕнне Совет правительстви социализма ялхуçăлăхне çĕнĕрен вăйлăн вăталантарассишĕн вăрлăх тăрăшни çине ответлесе, Сталин ячĕне тăванăн колхозра ĕçченсем кăнес çул вăтăм шутна ыйăнăн генератăн 35-шер центнер ирăш акнă пулчĕç.

Н. ЛЕОНИДОВ.

Л. Н. Толстой çуралнăранпа 125 çул тултарас умĕн

ЯСНАЯ ПОЛЯНА

Пирĕн Тăван çăмăрăма кашни совет çынниннĕн вĕçĕ-хĕррисĕр хăвăл, вĕçĕ-хĕррисĕр çăмăл вырăнсем пулăç. Вĕсем пĕрле вырăс халăхĕн уйăлла вăй-хăвачĕне ăсхăвăлăç çинчен, унăн ыйăхĕ таланчĕне ăçăмна пулăтарулăхĕ çинчен калаçа пăраççĕ. Çавăн пек вырăнсенчен пĕри вăл Ясная Поляна пулса тăрать, унта вырăсен ăнăçлă писателĕ Лев Николаевич Толстой çăçăнăç пурăннă.

Çак ытарма çув аван вырăнта, вырăс çĕршывĕн анăшне, çутçăнăлăхĕн ялемне пилăрăса тăракан вырăнта, аслă писатель хăйĕн чи çăмăл произведенийĕсене çырнă, хăй вăхăтăнчи обществăлла пурнăçăн чи çиçĕм ыйтăвĕсене çутатса ларнă. «Ясная Поляна урăм,—теçе çырнă Толстой,—анăç пĕтĕм Российăна витĕр курăтăн, çакăн шухăшсенче те тăрăн ăнланăтăн. Ясная Поляна пулман пулсан, анăç хăмăн Тăван çĕршыв умĕнче тăракан пысăк задачăсене тата та тарăнрах ăнланăç пулăттăм-ши ĕнтĕ, анчах та тăван çĕршыва ăслăх пек пĕтĕм чĕрерĕн юратăмăн пулăттăм».

Ясная Поляна совет çынниссемĕн чи хăвăл вырăн пулса тăчĕ, ăна пирĕн пĕтĕм халăх çулласа ÿсрать.

1921 çулхи июнĕн 10-мĕшĕнче ВЦИК Президиумĕ çăмăлăса постановленипе йышăнăн. Çак постановлени тăрăх, Ясная Полянăна государство музейĕ-заповедникĕ туса хунă.

1941 çулхи октябрĕн 30-мĕшĕнче ним-мăçсем фашистла вăрăç-хураçĕсем Ясная Полянăна çитнĕ, унта ирсĕр ĕçсем туса хăтланнă. Анчах та совет çынниссем музейри хăвăл ăçăлаçăн çăратна пăнарĕç, Толстой çуртне сăхласа хăварчĕç, фашистсене кăвăла хăваласа ячĕç.

Ясная Полянăна 1942 çултах çĕнĕрен ÿсанă. Унта хăвăл пĕтĕм аслă Совет çĕршывĕнчен пиншер çынсем пырăçĕç. Музейпе палăнăççĕ.

...Тула хулинчен вунтăватă километра, Орел хулине каякан шоссерен сылтăмалла асфальтлă çул пăрăнса кĕрет. Çав çул колхозăн çарлака çăр-хирĕ çурă каçат, çÿлĕ вăрман хĕррине иртет. çимĕс йăмăçсем вăйне пытаннă пысăках мар икĕ шурă башнăă патне çитсен вара—вĕçленет. Унта музей-усадьбăна кĕмĕлли вырăн.

Бунти кашни яшала, кашни йăмăç, çимĕс çуçăлăлă туратсен вăйне иртекен кашни çынăн чĕлхеи аслă ăстине ăçа интересçĕ.

Акă, икĕ хуçăл, вăранăçăлă авалхи ăмăççĕ. Çакăнта писателĕн çуç ĕмĕрĕ ытла иртнĕ. Çурт умĕнче, шăлса тасатнă ăмăртăн, ватă хурăма кашласа ларать, унăн вулли вĕрĕ-тавра тенкелсем лартнă. Толстой пурăннă пăхăтра кунта тавраран ялсенчен ирсĕçленсем пухăннă, вĕсем, писателĕн канаш е пулăшу ыйтнă.

Л. Н. Толстой çамрăк чăваш вăрманне питĕ юратнă. Унта вăл каннă чухне час-часах çÿренĕ. Сукмак хĕрринче хурăн пиртисенчен тунă çак ларать—писателĕн юратнă сакки. Сукмак тăрăх малалла утаттăр, чăрăлăх хушшинче эпир шаплăçурă пулăç хурăнсене куратăр. Акă пысăк та тарăн пусă. Çакăнтан усадьба валли шыв туртăрнă. Толстой хăй те пинчке лартнă лавпа çак пусă патне сахал мар çÿренĕ.

Акă, хурăнлăх ращи (ăна «Абраховская посадка» теçе калаççĕ), ăна 1877—1880-мĕш çулсенче лартнă. Çак раща Воронка ятлă çăмăл тăрăх пĕр километр ытла тăсăлать. Çумăн çарлака кукринче писателĕн шыва кĕрекен вырăн пулнă. 1900 çулта çак хурăнлăх ращине Толстой А. М. Горькие кăтартса çÿренĕ, каяхăна Горький çак тĕлпулу çинчен асанăç çырнă. Пирĕн çăмăл çимĕс каннăн пек çăрăн çарăлса вырттăр. Çакăнта Толстой час-часах çÿ çунă. Акă витесем. Çакăнта 1910 çулхи кĕркунне кăç писатель лапласем кÿлме хушнă, хăнарса ларнă та тухса кайнă, Ясная Полянăна ĕмĕрлĕхех сывпуллашнă. Ин-виçĕ хуçтан Астапово станцинчен хурăлăхă хăмпар çитнĕ: писатель вилнĕ.

Вăрман тăрăх иртекен çул писателĕн ватăлăри патне илсе пырать. Кунта — «шăплăх кĕтесĕ». Шăплăн иртессĕ курма килекенсем, шăплăн ларассĕ ĕнĕрхи лаптра ăçăмçăм, шăплăн сыхласçĕ вĕсем писателĕн вăрманы ыйхине. Хăй калаçа хăварнă пек, Толстойăн тăпри çине памятник те лартнăн, чул хăма та хуман. Ана тарăн вар хĕррине, ахаль ăçăмçăç тунăçă хурса, пытарнă. Çулĕ витăнăрне çуллаки кунсенне тĕрлĕ чечĕксем ялемлетессĕç, хĕвлеки кунсенче хурама, юман, çăка турачĕсем хÿтĕлеççĕ. Çак ăçăмçăсем хăйсем те хуралра тăракан салтаксем пек туйăнаççĕ.

Усадьбăра ик хутлă чул ăнтелĕсем ик. Çебе. Çак ăнтелĕсенĕ çăка илнĕ çăмăçăн Толстой пĕр флигелĕнче пурăнма тытăнать. Кунта писатель ялалисем упраççĕ, вĕсене Толстой пурăннă чухнехи пекех вăрăçăрăç тухнă.

Акă пысăк зал, ун варринче вăрăн ĕçтел—апат çĕтелĕ ларать. Çак зала писателĕн пĕтĕм семйи пухăннă. Çĕтелĕн пĕр вĕçĕнче—кĕленче вĕтĕ айĕнче—Толстой усă курнă чашăк-тирĕк упранать. Çак валрах чаплă хăнасем—культура ăнтелĕсем пулнă. Кресло çине канлĕн ларса, Толстой хăнасемне каласăç, музыка итлеççĕ (çав креслона роль халĕ те кĕтесре ларассĕ).

Писателĕн кабинетĕнче симĕс пустав çăнтăрăй çĕтел пысăк вырăн йышăнать. Ана Персире ÿсекен мăйăр йăмăççинчен тутăрнă. Çак çĕтел умĕнче, лутра кресло çине ларса, Толстой хăйĕн чи чаплă произведенийĕсене, вăл шутра «Война и мир»тата «Анна Каренина» ятлă романсене çырнă.

Çĕтел çинче—çăмăлли хатĕрсем. Вĕсем ниçăн ентеш те уйрăлса тăмаççĕ, тĕлĕнтермессĕç. Пысăках мар çăран арча, унта хутсем упранăç. Курăк килекенсем симĕс кĕленчерен тунă пысăк пресс-папье çине пăмăлăнсен пăхса тăраççĕ. Российăри хура вăйсем писателе чиркÿрен уйăрнă хыçăн, ăна Мальцев завоďĕнчи рабочисем парнелесе панă пулнă. Пресс-папье çине çапла çырса хунă: «Чунтан юратнă Лев Николаевич, Сирĕн шăпăрна кун-çулăр ытти чаплă та аслă çынсенни пекех тереллĕ те хăй-хурăн. Вĕсене ăçăк те пуçа пăрахса çутăрнăн, тĕрмесенче çĕртнĕ, пус ярса асăилантарнăн. Антин Сире фарисейсен—«первосвященникен» чиркÿрен те, темĕнрен те хăть те мĕнле уйăрчăр, Вырăс çынниçем ăçăнах Сирĕн ятăрпа мухтанĕç, вĕсем Сире хăйсен чи çывăх,— чи аслă, чи хăвăл, чи юратнă çынни теçе шутлăç».

Л. Н. Толстой тепĕр кабинетра та ĕçленĕ. Ку вăл—флигелĕн алăри хутĕнчи «çаврака маччаллă пулăм». Малтан унта ăçăçăçăн тытăçăлăн пулăм пулнă. Çак пулăм Толстоя хăйĕн шăплăхĕне, канлĕхне илĕртнĕ. Писатель çакăнта хăйĕн «Отец Сергий», «Живой труп», «Воскресенье», ятлă чаплă произведенийĕсене çырнă, «Война и мир» романне те кунтах çырна тытăннă.

...Çурса çÿрекен çын писателĕн çывăмăлли çутă пулăмне кĕрет. Кунта чаплах мар тимĕр кровать ларать, кресло ăçăçă çине писателĕн çăм кĕпине çăкса янă, тумбочка çинче—сехет, шăмăлăр, çурта. Малалла—Софьи Андреевна пулăмĕ. Кунта стенăсем çинче фотоçăкăртăсем тытăнса пулнă. Çак пулăмне çăмăлăн хăй ÿкернĕ. Çак пулăмне ăçăмçăр—кунтах çăмăлăн пулăмĕ. Унта Толстой патне питĕ ăнăçлăн килнĕ çынсене çăкăса пăхса тухнă, писателĕне пама майланă. Çак пулăмсем витĕр тухнă хыçăн, çурса çÿрекен çăм библивотекăна кĕрет. Кунта сăвăр шкаф, вăсене пурнăçе те тулăнăх кĕнеке. Анчах та вĕсем Толстой кĕнекисенчен пĕр пайĕ çеç.

Пĕтĕмĕшне илес пулсан, писателĕн пурĕ 22 пин том кĕнеке пулнă. Тĕрлĕ чĕлхепе çырнă кĕнекесем хушшинче историне пеллагогика, экономикăна искусство, тĕнне философи, литературăпа литературăна çинчен вĕрентекен кĕнекесем питĕ ăнăçлă пулнă. Нумай кĕнекесен странициссене писатель вăрăнтаппа палăрта тунă, унта хăй шухăшĕсене çырса хăварнă. Вăл питĕ нумай пĕлме тăрăшнă. Сăмахран, Карл Маркс «Капиталĕн» пĕрремĕш томне, энциклопедиалле словарьте К. Маркспа Ф. Энгельс çинчен, социализм çинчен çырнисене вуласа тухнă.

Музейри нумай материалсем Толстойăн çăмăрăхăне, вăл çырма тытăнăнă хунсене—пилленношар хресчĕсем чуралăх тертне чăтса пурăннă вăхăта, Российăри пысăк вĕренчĕ çынсем, халăх хутне кĕрсе, патшана умăн саманнне хирĕç тăнă вăхăта вăтартса параççĕ. Хăйĕн маттăнăн пысăк произведенийĕсенче — «Детство», «Отрочество», «Юность» трилогиро тата «Утро помещика» ятлă повĕрне Толстой çăм вăйĕне, çăм тарĕне пурăнăкан харамлăр упрутсене сиввĕн çăлнать, çав хушăн-рах халăхран тухă çынсен çăнарне ăçăшăн та хăмхăнтармалла çырса кăтартать. Толстой хресчĕсенне ĕçне те пулăмăсăн пулнă. Çавăнта та вăл çак фигельте 1859 çулта хресчен ачисем валаи пикуа ÿснă. Стена çинче çак шкулта вĕренĕç ачасен сăнĕсем сакăнса тăраççĕ, унтах Толстой урок вăхăтĕнче кăтартаван картина та пур. Музейра «Ясная Поляна» журналăн померĕсенне çĕлесе хунă пысăк кĕнеке те упранать. Çак журнала Толстой хăй калаçса тăнă, унта педагогика çинчен хăй çырнă материалсене пичетленĕç.

Музейра патша саманнне пилтесс çырнă вырăн-тистикăлăка произведенисем пысăк вырăн йышăнăççĕ. (Толстой вĕсене 1890—1900-мĕш çулсенче çырнă). Унта вăл «Пирĕн вăхăтăн чуралăх», «Валерекенĕсем камсем?» тата «Чирĕç хăтавĕ» ятлă статьисен алăçăрăнăсенне, çавăн пекех «Власть тăмăм», «Плоды просвещения» ятлă пьесăсен материалĕсенне, «Воскресенье» ятлă роман тăрăх тунă Ăверчĕсенне паллашатăр. 1896—1904-мĕш çулсенче Толстой хăйĕн юлашки пысăк произведенине—«Хаджи Мурат» ятлă повĕçне çырать. Ун уралă вăл патша правительстви национализма политикине, хаярлăхне, хатăвне пиллет. Музейра кăтартнă публицистикăлă ытти статьисем империализма реакцие, буржуазăн ирсĕр ĕçне, уйăрмăнах Америкăри çутăнчăкла демократие хытă интересçĕ.

Музейри уйăрăм витрина—Л. Н. Ленин Толстой çинчен ятлă. Унта Ленин аслă писатель çинчен çырнă статьисене вырăнтăрса тухнă. Витринăра Ленинăн «Лев Толстой, как зеркало русской революции» ятлă статьи шалăл вырăн йышăнать. Çав статья, хăй вăхăтĕнче, «Пролетарий» хаçатăн 35-мĕш номерĕне пичетленĕ.

....Ясная Поляна хăнăн ăмĕнче хуть те хăçан та çын пумай. Вĕсем пурте музее вакаççĕ. Унта вырăссенне украиннесене, грузиннесене эстонецсене, армиссене узбексене—пурне те нумай пулать. Музее халăх демократи çĕршывĕсенчен, пĕтĕм тĕнчери халăхсен представителĕсем килеççĕ.

Вырăсăннăнсенче вара музейра ик нин çурă çын ытла пулать. Июль уйăнĕнче 17 пин çын пуннă.

Килнĕ çынсем хăйсен шухăшĕсене ятарласа тунă кĕнеке çине çырса хăвараççĕ. Вĕсем хăйсен хавасĕ çинчен, аслă писатель çырнисене чун-чĕререн юратни çинчен, ун ятне ĕмĕр асра çурасси çинчен çырса хăвараççĕ. Кĕнеке çине çырнисем хушшинче эпир полякла, румынла, кăтайла, корейла, индусла, акăлчанла çырнисене те нумай куратăр.

М. КЕЛЧЕВСКИЙ.

Ясная Поляна,
Тула облăçĕ, август уйăхĕ.

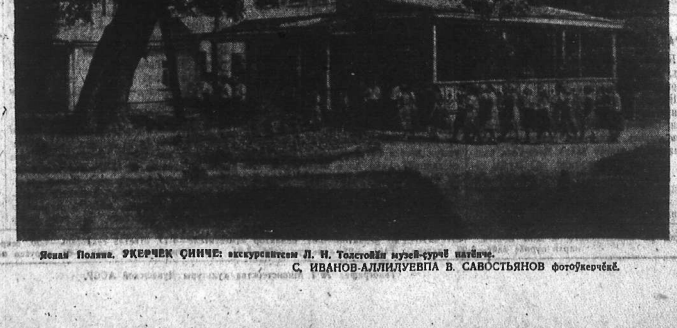

Ясная Поляна. ЭКРЕЧЕК ÇИНЧЕ: аккурăнăнăçăн Л. Н. Толстойăн музей-çурăт пайĕнче.
С. ИВАНОВ-АЛЛИЛУЕВПА Л. САВОСТЬЯНОВ фотоçăкăртĕç.

Çĕрĕмĕш вĕренÿ çулĕ

Тăхăрăн тăхăр çул каялла, 1854 çулта, вăйăрăн шкул çинчи. Ялăн вăйăрăн вăтăр-пăр шкул пулнă. Ана валли çăмăлăса çартăн çурт пулнăн, çавăн пирки ăна ик хутчен хуçнă. 1872 çулта пăра ик классăн ачисене çуçнă. Вăл çулхине учительсене пурĕ 51 ача вĕренĕ.

Октябрьăн Социализма Аслă революцин пулнă çăмçăн ик классăн учительсенĕн икĕмĕш ступень шкул, 1922 çулта 8 çул вĕренеллăн шкул туса хунă. 1934 çулта—ятлăн шкул ĕçлене тытăнăç.

1936 çулта çак шкултан 11 çын вĕренсе тухнă. Вĕсенчен вунăмĕш аслă шкулта вĕренсе специалистсем çитĕç.

Халĕ вăтăм шкулта пурĕ 22 класс. Çăçалăн вĕренÿ çулĕнче 550 çын ытла вĕренет.

Шкултан юлашки 16 çул хушшинче пурĕ 511 çын вĕренсе тухнă. Вăл шутран, 90 процентĕ ытла аслă шкулсем пĕтерсе тухнă, чылайăшĕ институтсемпе университетсенче, аспирантурăсенче вĕренеççĕ.

Çак шкултан вĕренсе тухнă Федот Никитич Орловпа Мирон Ефимович Ефимов летчиксем Аслă Отечественнăй вăрçăра тăшмана хирĕç паттăр çапăçăнăн Совет Союзăн Геройĕ ятне илме тивĕçлĕ пулнă.

Ялăмăн Н. Я. Яковлев ачăшăн тăванан вăтăм шкулта çăмăл вĕренÿ çулĕ Çĕрĕмĕш çулăнăçă.

Çăçă—шкул усăлăнăннăçĕрĕмĕш вĕренÿ çулĕ.

А. АЛЕКСАНДРОВ.

Çĕнĕ магазинсем

Республикăри хулаçемпе ялсенче магазинсемĕн ларевсен тата лавăвсен шучĕ çулçеренех нумайланать.

Çăçал Шупашкартă çĕнĕрен 3 магазин ÿснă. Вĕсемçĕр пусне, хулара палăтăçемпе киосксем нумай ÿснă.

Çăçалăн икĕмĕш çур çулта çĕнĕ магазинсемпе ларевсен тата чăвăш ÿсăн палăртăмăн. Акă, сăмахран, Ярославски урамра апат-çимĕç продучĕсем тата çăнăр сутакан магазин, К. Иванов урамĕнче промышленность тавăрçем тата апат-çимĕç сутакан магазин, электропаппаратура завочĕн 20 хваттерлĕ çурăнче тата Кадыков урамĕнче сĕтел-пукан сутакан магазинсем ÿсма пăлăртăмăн. Пăхăна çимĕç сутакан магазинсемпе ларевсем чылай ÿсмалла.

Республикăри районсенче те магазинсемпе палăтăçсем шучĕ нумайăнласа пырать. Çăçал Куславкка, Советски тата Çĕмĕрле районĕсенче типовай проект тăрăх магазинсем тума пăлăртăк. Хăлĕ районсенче строительство ĕçĕсем пыраççĕ. Çĕнтĕрăрпинче культура тавăрçем сутăнăлăн магазин, Йĕпреçре апат-çимĕç сутăнăлăн районти магазин, Çĕрпĕре кĕне-тутăр сутăнăлăн магазин пулать. Çăçал республикăри районсенче палăтăçсемпе ларевсем 20 ытла ÿснă.

Ĕççăннисем валли—улма-çырла

Республикăри хулаçемпе районсенче магазинсенче сутăç çулçеревĕ ытти областăсемпе республикăсенчен улма-çырла чылай пăрах пулнăçĕ. Çăçал та çавăн пекех тĕрлĕ çырласемпе çимĕçсем нумай ылко кăмăлăçăç.

Нумаях пулмасть Шупашкара 130 тонна ятăн арбуз кĕрсе килнĕ. Çынăх вăхăтрах республикăна çак çимĕçе татах нумай кĕрсе килме пăлăртăк. Кунăçăн пусне 200 тонна панулми кĕрсе килнĕçĕ. Çак кунсенче Винница областăнчен 30 тонна ытла панулми кĕрсе килеççĕ, ăна хулăри магазинсенче сутаççĕ. Çавăн пекех нумай тонна ытла виноград, хăмрăна апельсин тата лимон чылай кĕрсе килме палăртăк.

Колхозăл ял çĕнелĕт

«Знамя коммунизма» колхоз пилĕк ял пĕрлешĕçне тăрать. Совет саманнăн çак ялсен çăн-çăлăнăн тĕпренех çĕнĕлĕх ушăнăч. Ку енĕпе Йĕçласси ялĕ ăçăмăн палăрать.

Ялта колхозăн общестăлла суçăçемне ытти учреждениесем—колхоз правленийĕн çурчĕ, радиоузел, яв Совет çурчĕ, почта уйăрăмĕ, ялпо правленийĕ, магазин, больница тата вăтăм шкул пур. Каçни колхозник ялĕнчех радио калаçать.

Ял çынниссен пурнăçĕ çуллеех лайăхланать. Колхозниксемпе колхозницăсем культура тавăрçем нумай тăнăççĕ.

Октябрьăн Аслă революцийăн ялта хуçăн пĕлекех нумай çын ăçта пулнă. Ял çынниссем трахомăна тата ытти чир-чĕрне нумай чирлеççĕ. Чухăнăлăка пĕтĕмлĕхре тертленсе пурăннă.

Халĕ çуçăн-пĕлмен çын çук. Ялта икĕ çын Мускавра аспирантурăран вĕренсе тухнă, вĕсен институтсенче ĕçлеççĕ. Аслă шкулсенчен те нумай вĕренсе тухаççĕ. Вĕсен учительсемпе агрономсен тата ыйăнăкăн специалистсен пулса ĕçлеççĕ. Хальхи вăхăтра аслă шкулсенче вăтăм шкулсенче 170 çын ытла вĕренет.

Ялта агитколлектив колхоз членĕсен хушшинче агитациллĕ-массăлла ĕçе туса ирхăт. Ку енĕпе вăтăм шкулта вĕренекен ученăксем пысăк пулăшу параççĕ. Колхозникăсем хăçан-çурăнăн нумай çырăнăçăн ĕççĕ.

Юлашки вăхăтра ял çынниссен ĕçри хăстарлăхăн пĕрмай ÿсет. СССР Верховнăй Совечĕн пилĕкмĕш сессийĕн решениесене хавхаланса, колхозниксем ялхуçăлăх ĕçĕсене кĕçех çăмăр вĕлĕесенĕн тăрăшаççĕ. Колхозра тырă вырса пĕтерсе, кĕтесене кашăна хăвараççĕ, авăн çапаçăç. Кĕрхи тырăсене вăхăтра акса хăвараçĕ.

С. ТИХОНОВ.

Мурăкăш районĕ.

Пиерри лар-тăру

Демократилĕ Германи Р[illegible] Вильгельм Пик Хĕвеланăн Германи[illegible] ăнăçĕ тăрăх чĕнсе калаçать

БЕРЛИН, сентябрĕн 5-мěшě. (ТАСС). Кěçěн Демократиллě Германи Республикăн президенчě, Вильгельм Пик Хĕвеланăн Германи[illegible] ăнăçĕ тăрăх чĕнсе калаçать. Пик ăнăçĕ калать:

«Пирĕн пиншěн тăвăн сĕрмăшěн хĕвеланăсăнăн ăнăçĕсем!

Федераллă республикăн рабочисем, ăрăсĕнсем тата гражданисем! Пиншěн ăçăл самăрăвĕсем!

Пирĕн тăван сĕрмăшăн пĕрлăхĕне мир ěçĕпĕн мěнпур пиншěн ответлă пулăнăшăн хăçан, мěн çăмăлăн, Вăт-дестăвăн ăнăçĕ сăтăçăн сăтăçăн пĕтĕм Германăшăн тăтăлăй вăхăтра ăçăлăн ăçăлăн ăçăлăн